

GENDER AND WHITENESS IN THE INTERSECTIONAL TURN

KATARINA MATTSSON

Keywords

Gender studies, critical whiteness studies, intersectionality, gender and racialization

Summary:

The point of departure of the article is the growing interest in critical whiteness studies in Swedish gender studies and wider circles of feminist debates and arenas. This growing interest, the article argues, reflects the “intersectional turn” of Swedish feminism, and the ambition of understanding how different social power relations are intertwined and mutually co-constituted. In contrast to a common understanding of intersectionality as “the ambition to study different categories in relation to each other”, the author stresses that intersectionality was introduced in the context of a highly specific and situated anti-racist feminist critique. This critique highlighted shortcomings and hegemonic discourses within the field of Swedish gender studies, and pointed out that silent and taken for granted norms and ideals are indeed reproduced within the academic field of gender studies. However, this has at the same time not resulted in a comprehensive assessment of the field as such. The article examines the overlapping space in between gender studies and critical whiteness studies, with the ambition to show how the concept of whiteness can broaden and deepen our understandings and conceptualizations of gender relations in various ways.

Vithet och kritiska vithetsstudier har under senare tid varit uppmärksammade områden inom fältet för genusforskning. Hur ser den forskning ut som äger rum i detta möte mellan två olika fält? Katarina Mattsson tar avstamp i den intersektionella vändningen när hon med den här artikeln ringar in en viktig del av samtidens genusforskning.

GENUS OCH VITHET I DEN INTERSEKTIONELLA VÄNDNINGEN

KATARINA MATTSSON

Inom det anti-rasistiska fältet har vithet, både akademiskt och politiskt, varit på agendan under en tid. Sedan de första upphettade reaktionerna när Stefan Jonssons bok *De andra* uppmärksammade det svenska samhällets rasifierade dimensioner, har det postkoloniala fältet flyttat fram sina positioner. Det har också möjliggjort en kritisk granskning av normer kring vithet.¹ Till exempel har en rad debatter och seminarier lyft fram betydelsen av vithet ur ett anti-rasistiskt perspektiv.² Under den senaste tiden har vithet även uppmärksammats i feministiska och queerpolitiska sammanhang, exempelvis genom arrangemang av seminarier som specifikt adresserat vithet som norm.³ Det här numret av *Tidskrift för genusvetenskap* är med andra ord ett av många sammanhang där intresset för kritiska vithetsstudier manifesteras.

En viktig bakgrund är den ”intersektionella vändningen” i svensk genusforskning, med dess ambition att förstå olika maktordningars samverkan och ömsesidiga konstituering.⁴ I internationella feministiska sammanhang är det framför allt genom svarta och postkoloniala feministers kritiska analys av vit västerländsk feminism som frågan om vithet berörs. bell hooks beskriver i sin klassiska text ”Black Women – Shaping Feminist Theory” hur feminismen i USA formats kring privilegierade kvinnors verklighetsbeskrivning, som i retoriska glidningar

gjorts synonym med ”kvinnors problem”.⁵ Begreppet intersektionalitet fördes därför fram som ett sätt att peka på den ömsesidiga betydelsen av genus, klass och rasifiering i svarta kvinnors livsvillkor.⁶ Parallellt formulerades en kritik av vita västerländska feministers blindhet inför betydelsen av rasifiering i sina egna liv.⁷

Eftersom begreppet intersektionalitet ofta likställs med en allmän ambition att förstå olika kategorier i relation till varandra, vill jag påminna om att begreppet när det introducerades i den svenska debatten tog sin utgångspunkt i denna högst *specifika* och *situerade* anti-rasistiska och feministiska kritik av samhällets sammanvävda maktrelationer.⁸ Den post-koloniala feminismens kritik av feminismens vithet pekade på uppenbara brister i den svenska genusvetenskapen. Genom att visa hur vithet skriver sig in i hegemoniska förståelser av feminism har en rad arbeten påtalat hur rasifierade dimensioner reproduceras i genusvetenskapens problemformuleringar, begrepps användning och historieskrivning. Det har samtidigt inte lett till den mer omfattande genomgång av tysta vithetsnormer i kunskapsproduktionen som den skulle kunna göra. Det här temanumret kring vithet framstår därför som ett väl valt tillfälle för att utforska överlappningen mellan forskningsfälten kritiska vithetsstudier och genusvetenskap, för att därigenom försöka säga något om hur forskning om vithet kan bidra till en breddning och fördjupning av kunskapen om samhällets genusrelationer.

Jag ska i artikeln resonera kring och visa på några teoretiska öppningar och

möjligheter där jag menar att vithetsforskningen utifrån en intersektionell ambition kan utgöra ett viktigt bidrag till det svenska genusvetenskapliga forskningsfältet.

I de inledande tre avsnitten kommer jag att visa hur vithetsbegreppet på olika sätt bidrar till en förståelse av samhällets genusrelationer. Jag gör det via nedslag i aktuell svensk forskning som befinner sig i skärningspunkten kritiska vithetsstudier/genusforskning. Genomgången pekar också ut de frågor och fokus som varit återkommande inom det aktuella forskningsfältet. Därefter övergår jag till att lyfta fram tre teoretiska perspektiv som jag menar är fruktbara i mötet kritiska vithetsstudier/genusvetenskap. Artikeln avslutas med en upp- och utmaning riktad till det genusvetenskapliga forskningsfältet.

Kritiska vithetsstudier i en svensk kontext

Internationellt har forskningsfältet kritiska vithetsstudier under de senaste åren växt i det närmaste exponentiellt. Litteratur om vithet finns idag inom en rad olika discipliner och geografiska sammanhang. I en artikel om framtiden för kritiska vithetsstudier talar France Winddance Twine och Charles Gallagher till och med om ”en tredje våg” av vithetsstudier i ett nordamerikanskt sammanhang.⁹ De menar att studier av vithet måste ses i relation till den bredare traditionen av anti-rasistisk och postkolonial forskning. Det handlar dels om att analysera vithet som en av många delar i en vidare analys av samhällets rasifierade relationer, dels om att tydligt visa att dagens kritiska granskningar av vithet står

i skuld till tidigare anti-rasistiska intellektuella. Att försöka sig på att sammanfatta eller göra en översikt av den internationella vithetslitteraturen är därför snart sagt omöjligt. Istället vill jag lyfta fram några framväxande insikter som jag kan se i den svenska litteraturen kring vithet som normativt centrum för samhällets rasifierade relationer. Jag kommer att särskilt ta fasta på de arbeten som analyserar vithet utifrån en intersektionell ambition.

Liksom i andra länder har vithetsbegreppet i ett svenskt forskningssammanhang främst fyllt funktionen att motverka de starka tendenserna att andrifiera frågor om etnicitet och rasifiering, det vill säga att per automatik koppla samman frågor om etnicitet med ”invandrare” och etniska minoriteter.¹⁰ Det har också öppnat för en analys av vithetens retoriska dimensioner, där att ”vara vit” ofta innebär att aldrig behöva betrakta och omtala sig ”som etnisk”.¹¹ Genom en förskjutning av politiskt och akademiskt fokus har begreppet vithet varit ett sätt att synliggöra att samhällets rasifiering inte bara skapar underordning och marginalisering, utan även formar system för privilegier och överordning.¹² Det har kunskapsmässigt handlat om att lyfta fram ”diskrimineringens andra ansikte”, dvs. förekomsten av normerande gemenskaper och processer av inkludering, som parallellt pågår vid sidan om processer av exkludering.¹³ Den analytiska poängen har här varit att rikta blicken mot dominerande grupper och maktpositioner och att granska en i det svenska samhället strukturerande princip och hierarkisk ordning, som ofta passerar obemärkt.

En viktig fråga i de tidiga studierna av vithet i svensk kontext har varit att reda ut varför och på vilket sätt kritiska perspektiv på vithet är relevanta för studier av det svenska samhället.¹⁴ Arbeten som särskilt kan nämnas är Mekonnen Tesfahuney's avhandling *Imag(in)ing the Other*, som analyserar 90-talets migrationsdiskurser

Liksom i andra länder har vithetsbegreppet i ett svenskt forskningssammanhang främst fyllt funktionen att motverka de starka tendenserna att andrifiera frågor om etnicitet och rasifiering.

och mediala hotbilder som ett uttryck för paranoida vita narrativ och föreställningar, och Lena Sawyer's avhandling *Black and Swedish* som belyser unga afro-svenskars erfarenheter av att leva i ett samhälle som utifrån rasifierade konstruktioner av svenskhet exkluderar dem från nationell tillhörighet.¹⁵ Ett par teoretiska arbeten har tagit sig an uppgiften att utreda relationen mellan svenskhet och andra storheter, såsom ”det vita” och ”det västerländska”. Detta som ett sätt att situera studiet av vithet i en svensk kontext. Dessa texter har visat hur konstruktioner av nationella gemenskaper och identiteter formas i relation till ett slags transnationell ”imaginär gemenskap” baserad på tanken om ”det vita västerländska”. Det skapar komplexa gränsdragningar – eller intersektionella överlappningar om man så vill – kring den diskursiva positionen ”svensk”. Vithet som

en normativ position i det svenska samhället formas med andra ord inte i en enkel dualistisk uppdelning mellan ”vi” och ”dom”, utan i en rad överlappande och sammanfallande gränsdragningar.¹⁶

Relationen mellan svensk och vit är med andra ord inte entydig och måste i sig utforskas och analyseras i olika sammanhang. Ett viktigt bidrag har här varit att visa hur rasifieringsprocesser skapar normativa diskurser kring svenskhet och en tyst förståelse av vilka kroppar och utseenden som räknas som svenska, inte minst i sinnebilderna av svensken som blond och blåögd.¹⁷ Utseendenormernas betydelse i exkluderande processer i det svenska samhället synliggörs särskilt tydligt när människors utseende inte infriar dessa förväntningar. Catrin Lundströms avhandling *Svenska latinor* visar till exempel hur föreställningar om svenskhet och femininitet förhandlas, reproduceras och utmanas av unga svenskor med latinobakgrund, som återkommande möter frågan ”varifrån kommer du?”.¹⁸ Denna korta men oerhört vanliga fråga tycks på samma gång uttrycka en självklar relation mellan det nationella territoriet och vissa kroppar och utseenden, och parallellt formas kring ett slags kollektiv önskan om att lokalisera de unga latinosvenskornas ursprung någon annanstans. I boken *Adoption med förhinder* tar Tobias Hübinette och Carina Tigervall på ett liknande sätt utgångspunkt i vithetsbegreppet och visar hur föreställningar om svenskhet resulterar i systematisk diskriminering och vardagsrasism riktad mot adopterade svenskar.¹⁹ Boken visar hur hierarkier formas kring nationell tillhörighet och hur föreställningar om en kärna av ”riktiga” eller ”obestridliga” svenskar upprättas, på ett sätt som parallellt formar en periferi av ”otänkbara” svenskar.²⁰

Genuskodade och rasifierade representationer

Efterhand har ett flertal forskningsprojekt utformats i linje med den intersektionella ambitionen att föra samman och studera en rad överlappande och sammanflätade maktordningar. Överlappningarna mellan konstruktioner av hegemoniska femininitetspositioner och svenskhet har exempelvis studerats i ett projekt om Fröken Sverige under 1950-talet som jag själv varit delaktig i tillsammans med Katarina Petterson. I studien blir det tydligt hur nationella konstruktioner av femininitet vävs samman med en mer internationellt utåtblickande vit femininitet.²¹ En viktig poäng är att de nationella konstruktionerna av vithet bär spår av en specifik historisk och geografisk kontext: 50-talets Sverige med de moderniseringssträvanden och det framåtsiktande samhällsbygge som pågick. Tävligen speglar samtidigt en framväxande internationell sfär där symbolik kring vithet och femininitet på ett konkret sätt positionerar svenska kvinnor som del i en större ”vit” och modern gemenskap av kvinnor. I konstruktioner av vithet som maktposition är med andra ord det lokala, nationella eller globala inte ordnade på ett hierarkiskt sätt.

Istället är de nationella konstruktionerna av gemenskaper som vita en förutsättning för vithet som global maktposition.²² Samtidigt är vithet en förgivettagen dimension i de internationella skönhetstävlingarnas ”universella” skönhetsstandarder och kvinnlighetsideal, som genom sina kloner

Underliggande i många av dessa bilder är en okritisk diskurs om jämställdhet som ett unikt svenskt politiskt projekt.

av unga, vita, smala, hälsosamma och förmodat heterosexuella medelklasskvinnor skapar en tydlig och explicit hegemonisk kropps- och femininitetsnorm.²³

En rad studier har granskat hur media förmedlar representationer som är både genuskodade och rasifierade.²⁴ Ett viktigt bidrag har varit att visa hur mediabilderna formas kring en skarp uppdelning mellan å ena sidan ”svenska kvinnor och män”, och å andra sidan ”invandrarkvinnor” och ”invandarmän” respektive ”invandrarkillar” och ”invandrartjejer”. Dessa ”intersektionella figurer” tillskrivs skilda kollektiva egenskaper och tänkta tillhörigheter utifrån sammanvävda föreställningar om genus och etnicitet, som gör att dessa dimensioner inte kan friställas från varandra. Ett exempel är Anna Lundstedts avhandling *Vit governmentalitet*, som visar hur en normativ vit kvinnlighet formas i kontrast till positionen ”invandrarkvinna” i utformandet och genomförandet av arbetsmarknadsprojekt som riktar sig till den senare gruppen.²⁵ Ett annat exempel är Hanna Wikströms

avhandling (*O*)*möjliga positioner*, som analyserar den återkommande bilden av invandrarfamiljer som problematiska, traditionella och som offer för sin kultur.²⁶ I arbetet visar Wikström hur svensk-iranska familjer förhåller sig till dessa bilder av bra och dåligt föräldraskap. Familjerna förhåller sig aktivt till de normer som sätter ett likhetstecken mellan ett gott föräldraskap och svenskhet, genom att både infra och utmana dessa normer. De utvecklar olika förhållningssätt och motståndstrategier som samtidigt gör det gemensamma utgångsläget tydligt. Familjerna tvingas hela tiden förhålla sig till en mediabild som mer eller mindre förutsätter invandrarfamiljens dysfunktionalitet.

Underliggande i många av dessa bilder är en okritisk diskurs om jämställdhet som ett unikt svenskt politiskt projekt. Effekten blir att feministiska aktioner, rörelser och ståndpunkter formulerade utanför en vit medelklass ofta osynliggörs och marginaliseras.²⁷ Ett centralt begrepp för den intersektionella analysen av vithet är därför ”vit hegemonisk feminism”, ett begrepp som introducerades av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari i boken *Intersektionalitet*.²⁸ Begreppet lyfter fram hur den svenska feminismen formas kring en vit medelklassnorm och hur konstruktioner av ”svensk jämställdhet” bildar ett normativt centrum i den svenska feminismen. Även här har den intersektionella analysen uppmärksammat hur ett likhetstecken mellan jämställdhet och svenskhet diskursivt växt fram. I en rad associationer och överföringar konstrueras den svenska jämställdhetens ”andra” i termer av ”traditionella kulturer”, ”patriarkala

familjer”, ”dominerande invandarmän” och ”invandrarkvinnor som offer”. En effekt av dessa olika lager av könade och rasifierade diskurser är att de konstruerar bilden av svensk befolkning – både manlig och kvinnlig – som, om inte jämställd, så i alla fall jämställdhetssträvande. Diskurserna skapar parallellt bilden av en invandrad befolkning som när det gäller jämställdhet är stillastående eller till och med bakåtsträvande. Dessa diskurser målar med andra ord upp en uppsättning genuskodade och rasifierade figurer som har helt olika relationer till sin egen framtid. Det synliggör även en återkommande och central retorisk dimension i vithetens funktionssätt, nämligen att universella ideal och måttstockar konstrueras kring högst specifika sociala situationer.

Könad rädsla och fascination för ’de andra’

Den intersektionellt inriktade forskningen visar också hur genuskodade dimensioner av vithet inte formas i ett vakuum. De konstrueras snarare relationellt genom både rädsla och fascination för ”de andra”.²⁹ I avhandlingen *Safe Sex, Unsafe Identities* visar Anna Bredström hur stereotypa identiteter reproduceras i utpekandet av riskgrupper och sexuella farogrupper i diskurser kring HIV/Aids.³⁰ Bredström har studerat politiska dokument och sexualupplysningsmaterial och visar hur komplexa överlappningar av diskurser konstruerar både kön och sexualitet utefter de rasifierade gränserna mellan vit/svart, västerländsk/icke-västerländsk och svensk/icke-svensk. En central bild är konstruktionen av Afrika som källa till

HIV-virusets ursprung, och Bredström visar hur diskurserna kring sexuella faror formas kring en överföring av egenskaper från platser till människor och lokaliseringen av sexuella risker till ”de andra”.³¹

Att dansa afrikansk dans ses av kvinnorna i studien som ett säkert sätt att utforska och iscensätta föreställningar om ett mer autentiskt och feminint jag.

I en liknande analys har Tesfahuney beskrivit migrationsdiskursernas hotbilder och AIDSDiskurser som en form av intimt sammanvävd rassexualisering. Bilderna av svarta män som kroppsliga hot är ett uttryck för en vit maskulin diskurs som ramar in ”de andra” i sexistiska termer och hämtar näring från historiska bilder av svarta män som sexualiserade och kroppsliga hot, menar Tesfahuney.³²

I Sawyer’s studie av vita kvinnors deltagande i afrikansk dans i Stockholm, framstår annanheten istället som ett könat och sexualiserat löfte om ”personlig förvandling” genom känsloupplevelser bortom det vanliga.³³ Annanhet lanseras på det här sättet som ett föremål för en ny tillfredsställelse som till sin karaktär är mer intensiv och tilldragande än andra ”normala” sätt att göra och känna på.³⁴ Att dansa afrikansk dans ses av kvinnorna i studien som ett säkert sätt att utforska och iscensätta föreställningar om ett mer autentiskt och feminint jag.³⁵ ”Den andra” fungerar med

andra ord som en ”exotisk krydda” i en annars tråkig vit majoritetskultur. Att få en ”bit av den andra” blir, med hooks ord, ”en ritual för överskridande, en rörelse ut, in i en värld av olikheter”.³⁶ Det huvudsakliga skälet till att vilja vara intim med ”den andra” är med andra ord inte att kontrollera eller underordna den andre, utan att själv ändras genom mötet, som ett led i en process av självförverkligande. hooks ger oss därför en teoretisk nyckel till att kritiskt granska hur vithet formas kring koloniala begär som inte bara skapar avstånd och segregering, utan även konstituerar viljan att överskrida etniska och rasmässigt definierade gränser.

Exemplen skulle kunna göras flera och arbetet med att situera och göra bruk av vithetsteorierna i intersektionella och feministiska analyser är ingalunda avslutat, även om vi kan peka på några sammanfattande slutsatser som också får bäring för hur vithet kan studeras i relation till andra maktordningar. Den intersektionella förståelsen av vithet måste, kan vi konstatera, lägga ett förhållandevis komplext pussel där relationen mellan samhällets genusordning och rasifierade processer ligger djupt inbäddad i konstruktionerna av hegemonisk maskulinitet och femininitet med nationella förtecken. Samtidigt formas konstruktionerna av vit femininitet och maskulinitet kring kulturella representationer och figurer som hämtas från det gemensamma ”koloniala biblioteket” och skapar nya användningsområden för historiska bilder av till exempel ”afrikanen” och ”muslimen”.³⁷ Vi kan också peka på hur konstruktionerna av vit femininitet och maskulinitet, samt en rad parallella ”andra femininiteter” och ”andra maskuliniteter”, inte förhåller sig till varandra på ett godtyckligt sätt, utan snarare fyller varandra med mening och innehåll.³⁸ Även de olika maktordningarna genus, heteronormativitet och vithet formas simultant och i relation till varandra på oväntade sätt. Dels genom att könade och heteronormativa förståelser av begrepp som skönhet, familj och föräldraskap blir avgörande i samhällets förståelse av rasifierade grupper, dels omvänt: att rasifierade konstruktioner av sammahet och annanhet blir konstituerande för könade och sexualiserade känslöstrukturer.³⁹

Vita kvinnors både/och-position

Jag skall efter denna genomgång, som visat hur vithetsbegreppet bidrar till en förståelse av samhällets genusrelationer, peka på några teoretiska perspektiv där jag menar att vithetsforskningen utifrån en intersektionell ambition kan utgöra ett viktigt bidrag till det genusvetenskapliga forskningsfältet. Jag vill börja i ett återkommande tema i kritiken av den vita västerländska feminismen; att de privilegier och maktpositioner som vita kvinnor får som en effekt av ”rastillhörighet” undgått närmare granskning.⁴⁰ En teoretisk förståelse av maktordningar baserade enbart på kön, hävdar Hazel Carby i artikeln ”White Women Listen!”, kan inte förklara de fördelar och privilegier som vita kvinnor upplever visavi svarta kvinnor.

Inte heller kan det förklara det faktum att svarta män faktiskt inte självklart gynnas av de privilegier och fördelar som de enligt analysen av samhället i termer av genus "borde erhålla".⁴¹ Vita kvinnor befinner sig i en överordnad position i relation till andra kvinnor, men också i relation till vissa män i vissa sammanhang.⁴² En viktig fråga som vi kan ställa oss utifrån vita kvinnors både/och-ställning i relation till privilegier – ibland exkluderade och missgynnade, ibland inkluderade och gynnade – är därför hur vita kvinnors rasifierade inkludering kan förstås.

I Ruth Frankenberg's studie *White Women – Race Matters* är den enkla, men samtidigt uppfodrande, utgångspunkten att "vita människor är rasifierade på samma sätt som män har kön".⁴³ I sin studie visar hon hur samhällets rasifierade relationer påverkar hur vita kvinnor upplever och förstår sig själva och andra människor. Genom att ta sin utgångspunkt i levda erfarenheter och berättelser gjorda utifrån en specifik position, som sällan uttalat analyseras som rasifierad, lyckas studien ringa in den roll rasifiering spelar i vita kvinnors liv, som en förgivettagen förutsättning för tankar och idéer om vem man är och var man hör hemma.⁴⁴ Teoretiskt betonar Frankenberg rasifierade identiteter som komplexa levda erfarenheter och materiella, snarare än abstrakta, kategorier. En viktig poäng är att rasifierade diskursiva repertoarer levs, förhandlas, används och förkastas av de individuella kvinnorna på ett sätt som understryker en diskursiv variation, trots den rasifierade utgångspunkten. Studien visar att vithet är en identitet som formas

och levs tillsammans med andra identiteter som klass, kön, sexualitet, generation och etnicitet.⁴⁵

För att förstå hur rasifieringsprocesser ändrar förutsättningarna för genusrelationerna, blir det viktigt att betrakta vithet som "en diskurs för rasifierade privilegier".⁴⁶ I linje med denna syn definierar Raka Shome begreppet "vit femininitet" på ett sätt som jag finner behjälpligt. Shome definierar vit femininitet som en ideologisk konstruktion genom vilken vita kvinnors plats i den sociala ordningen naturaliseras.⁴⁷ Den "vita kvinnan" förstås som en retorisk figur som i olika sammanhang fylls med innebörder och symbolik för att uppnå dessa naturaliserande effekter. Hon har därför fått stå representant för en rad sammanflätade definitioner av normativ kvinnlighet, exempelvis moderskap, skönhet, dygd och som symbol för det nationella rummet, identiteten och gemenskapen.⁴⁸ Den vita kvinnokroppen har med andra ord funktionen av att vara den centrala nod där rasifierade, könade och heteronormerande gränser dras, säkras och övervakas. Vit femininitet är en både könad och rasifierad position, och bär därför på de paradoxala spåren av att vara både underordnad och privilegierad, samt av att vara både en insider och en outsider i relation till en rasifierad nation. I representationer av vit femininitet kan vi därför se spår av förhandlingar av en dubbelhet av att vara både "den samma" och "den andra".

Det är i just denna både/och position som det finns ett utrymme för en omfattande revidering av de genusvetenskapliga och feministiska teorier som främst

positionerar kvinnor i en underordnad position i relation till maskulinitet som norm i samhällets genusordning.⁴⁹ Mobilitet, resande och internationell turism är ett exempel där vita kvinnors dubbla position synliggörs. Genom sitt brott mot konventionella könsnormer och familjebildning har kvinnors resor ofta setts som ett självklart befrielseprojekt och främst förstått i termer av genus. I postkoloniala feministiska analyser har västerländska kvinnors resande istället tolkats som en förlängning av de privilegier och maktrelationer som var en del av kolonialismens projekt.⁵⁰ Moa Matthis har till exempel lyft fram hur en maktordning – de koloniala maktrelationerna – blir en förutsättning för de tidiga kvinnliga resenärernas frigörelse från en annan maktordning – patriarkatet.⁵¹ Genom att synliggöra hur vita kvinnor har ”en uppsättning oförtjänta fördelar” bestående av rasifierade privilegier, förskjuts på det här sättet den analytiska blicken, både för vilka sammanhang som är viktiga att studera och hur dessa kan förstås.

Mobilitet, resande och internationell turism är ett exempel där vita kvinnors dubbla position synliggörs.

Vithet som strukturerande egenskap och maktordning

Rörelsen från att studera konstruktioner av annanhet och stereotypa bilder av ”den andra”, till att försöka benämna och markera den omarkerade positionen vit femininitet innebär på flera sätt metodologiska svårigheter. Detta eftersom en aspekt av kulturella representationer av vithet är att de bygger på en rasifierad symbolik, men sällan omnämns som rasifierade. I artikeln ”Resisting Whiteness’ Rhetorical Silence” tar Carrie Crenshaw upp de svårigheter som följer av att vithet utgör ett diskursivt rum där interaktioner och representationer implicerar dimensioner av rasifiering, men inte berör dessa i explicita termer.⁵² Normativa positioner, föreställningar och ideologiska konstruktioner formas, skriver Crenshaw, inte bara kring det som sägs, utan även genom en rad diskursiva utestängningar och retoriska tystnader. Därför innebär en analys av vithet alltid ett kritiskt och reflexivt teoretiskt arbete för att förstå hur betydelsebärande symboler och metaforer, men också gränser och distinktioner, förhåller sig till vithet.

Här finns, menar jag, en anledning att understryka vikten av att i intersektionella analyser förstå och analysera vithet som en strukturerande princip i sociala system, ett perspektiv som formulerats av David Owen.⁵³ Vithet är enligt detta synsätt inte bara en specifik position i ett intersektionellt landskap, utan formar även förutsättningarna för en rad sociala praktiker, kulturella representationer och identitetspositioner. Som en strukturerande egenskap hos samhället (snarare än hos individer), formas vithet med andra ord kring en dubbelhet av att både

vara utfall av *och* ordnande egenskap för hur sociala identiteter och praktiker formas.⁵⁴ Ett exempel som berörts tidigare i texten är när vithet som norm är utgångspunkten i förment neutrala och universella begrepp, så som modernitet, urbanitet, skönhet, moderskap osv, och därmed också formar den logik utifrån vilken även de övriga positionerna får sitt värde i hierarkiska ordningar.

Likt hegemonisk maskulinitet kan vithet då fungera både som en norm i den sociala organiseringen av en rad positioner och vara en idealiserad och ofta ouppnåelig position i detta system.⁵⁵ Den idealiserade symbolik som knyts till vit hegemonisk femininitet levs helt enkelt sällan till punkt och pricka av reella och konkreta kvinnor, men blir ändå något som samtliga kvinnor måste förhålla sig till och förhandla kring. Med fokus på vithet som maktordning kan vit femininitet då förstås som något annat än vita kvinnors livsvillkor. Som France Winndance Twine visat måste även "icke-vita" etniska minoriteter och rasifierade grupper förhålla sig till de diskurser och ideal som konstrueras kring vit femininitet, om än från andra situeringar.⁵⁶ Med denna dubbla funktion ständigt i sikte blir det lättare att studera vithet i relation till samhällets sammanvävda genus- och sexualitetsordningar, som har liknande funktioner av att både producera hierarkiska köns- och sexualitetspositioner *och* fungera som ordnande principer för normer, ideal, praktiker och diskurser i en vidare bemärkelse.

Rasifieringen av kroppar

En tydlig ambition i de framväxande studierna av vithet är att lyfta fram att vithet inte är en enhetlig, statisk och allomfattande kategori. Istället ligger fokus på att utforska de ideologier och praktiker genom vilka vita privilegier normaliseras och görs osynliga i olika post-koloniala sammanhang. Vithet ses som ett mångdimensionellt identitetsrum som är historiskt grundat och lokalt förankrat.⁵⁷ I de lokala sammanhangen finns variationer inte bara i samhällssystemen, utan även i hur nutida och historiska konstruktioner av vithet har utformats och förändrats. Skillnaden mellan Sydafrikas uttalade och i Apartheidsystemet förankrade vita norm och Sveriges ofta underförstådda, men likväl hegemoniska, förståelse av nationell tillhörighet är ett pedagogiskt exempel. Genom att lyfta fram hur konstruktionen av vithet alltid sker i ett lokalt sammanhang, framgår tydligt att vithet inte har några universella naturliga kvaliteter eller innehåll. Som en globalt strukturerande kraft kommer vithet som norm till uttryck på olika sätt i skilda lokala kontexter.⁵⁸

Den lokala kontextualiseringen motverkar också tendenserna att betrakta vithet som en självklar och enhetlig identitetskategori, som självklart skulle hänga samman med vissa kroppar. Vithet är inte en essentiell kategori som oproblematiskt ringar in en grupp människor. Tvärtom har ett flertal studier visat hur

grupperas rasifierade status varierat mellan olika geografiska kontexter och historiska perioder.⁵⁹ Snarare än att spegla ett slags neutral benämning av människor, måste beteckningen ”vit”, lika mycket som andra rasifierade beteckningar, förstås som ett resultat av historiskt och geografiskt situerade processer i vilka kroppar, handlingar och sammanhang kodas i rasifierade termer. Sara Ahmed menar på detta sätt att den rasifierade kroppen inte ska betraktas som en given fördiskursiv utgångspunkt. Hon betonar istället *hur* själva rasifieringen av kroppar sker.⁶⁰ Rasifieringen av kroppar, föreslår Ahmed, kan förstås som ett naturaliserat sätt att se och avgränsa kroppar på. I dessa processer formas likhets- och skillnadseffekter främst genom att relationer mellan kroppar etableras – relationer som markerar vissa kroppar med skillnad.⁶¹

På ett liknande sätt har Kalpana Sheshadri-Crooks kritiserat hur många kritiska studier av samhällets rasifiering reproducerar kroppar som självklart kodade i rastermer. I boken *Desiring Whiteness* menar hon att kroppsliga likheter och skillnader skapas och naturaliseras genom dominerande och konventionella visuella regimer.⁶² Inget hos kroppen – vare sig dess funktioner, markörer eller sensationer – menar Sheshadri-Crooks, kan förväntas ha några stabila och självklara innebörder över tid och rum.⁶³ Däremot öppnar kroppens visualitet för kulturella och historiska symboliska investeringar i densamma. Kroppens visualitet gör den central i de seenderegimer som Sheshadri-Crooks menar präglas av vithet som en ”master signifier”.⁶⁴ Vithet etablerar, menar hon, en struktur av relationer och meningsskapande kedjor som genom inkluderingar och exkluderingar formar och organiserar skillnad. Även här öppnar förståelsen av vithet för produktiva samläsningar med till exempel Judith Butlers förståelse av genus som ”den produktionsapparat varigenom könen upprättas”.⁶⁵ Liksom genus installerar idén om ”könad natur”, installerar vithet som strukturerande egenskap idén om ”rasifierade kroppar”, om än effekterna och de vidare systemen av skillnad, begär, åtrå och hot inte är desamma.

Intersektionella upp- och utmaningar

Även om huvudsyftet i denna artikel har varit att lyfta fram den relevans vithetsbegreppet har för det genusvetenskapliga forskningsfältet, slås jag samtidigt av risken att vithet har blivit populärt för att det utgör ett legitimt studieobjekt – ett ”säkert” rum – för vita forskare som vill studera rasism.⁶⁶ I den internationella litteraturen har vithet ibland beskrivits som ett sätt för vita forskare och aktivister att förstå sin egen roll i ett rasifierat samhälle, ett synsätt som jag menar är problematiskt då det skapar ett begränsat kunskapsprojekt. Förståelsen av vithet blir i denna tolkning starkt begränsad till vita personers upplevelser och tolkningar av att leva i ett rasifierat samhälle. Det förutsätter att nyckeln till

kunskap om vithet ligger i händerna hos en specifik grupp människor. Med detta sagt, är jag samtidigt inte säker på att det är en invändning som gäller för den svenska diskussionen, eftersom den kritiska granskningen av vithet i Sverige sker från en rad

Vithetsbegreppet skulle helt enkelt kunna bli ett lätt sätt att uppmärksamma frågor om ras, utan att på allvar göra det arbete som kritiken manar till.

olika situeringar och inte kan, eller bör, göras till ett ”vitt projekt”. I den svenska diskussionen har denna introspektiva och problematiska tolkning av begreppet i mina ögon inte haft så stort genomslag. Vithetsstudiet har istället hamnat i en mer konstruktiv position, där fokus snarare ligger på att avtäckta vithet som diskursiv ordning och normerande position i samhället.

Samtidigt tror jag att det är viktigt att även i ett svenskt sammanhang motverka eventuella tendenser att frikoppla studier av normativ vithet från övriga analyser av samhällets rasifierade relationer och processer. Det är en specifik uppmaning till det genusvetenskapliga fältet. Detta eftersom det föreligger en uppenbar risk för att den kritiska potential och produktiva upp- och utmaning som ligger i den postkoloniala feminismens kritik av svensk genusforskning går förlorad i ett ”intersektionellt gudstrick”.⁶⁷ Vithetsbegreppet skulle helt enkelt kunna bli ett lätt sätt att uppmärksamma frågor om ras, utan att på allvar göra det arbete som kritiken

manar till. En kritisk granskning av vithet i genussammanhang innebär ett arbete som är mer omfattande än att lägga till vithet som kategori. Det medför att teoretiskt och analytiskt gå i närkamp med rasifierade dimensioner i viktiga genusvetenskapliga forskningsteman, så som kropp, skönhet, familj, arbete och föräldraskap. Det handlar om att, där de finns, se produktiva öppningar för samläsningar av centrala teoretiker från olika fält, och att *läsa fram* dessa öppningar för samläsning där de ännu inte finns. Det kan också handla om att utforska hur samsyn och inkludering skapar vi-formationer över könade gränser, och hur lojaliteter och illojaliteter uppstår och tar form efter etniska linjer. Ett kritiskt perspektiv på vithet borde även leda till att nya begrepp och studieobjekt läggs till den genusvetenskapliga florán. Detta eftersom en genusvetenskaplig blick som i första hand studerar samhällssfärer där vita kvinnor upplever en systematisk fördelning gentemot vita män, givetvis resulterar i ett annat fokus än om vi även ställer frågor om hur och var vita kvinnor upplever systematiska fördelar och privilegier visavi andra grupper av kvinnor och kanske också vissa grupper av män.

Den sista slutsatsen är mer positivt formulerad. Att förstå vithet som ett resultat av samhällets normerande principer och som inskrivna i principernas logik, får konsekvenser för hur förändringen av maktordningen kan ske. Vithet är, enligt detta perspektiv, något som människor i helt skilda lokaliseringar måste förhålla sig till, kan inordna sig i, medverka i, men också protestera mot och sträva efter att

omkullkasta.⁶⁸ Definitionen av vithet som en systematisk och strukturell ordning fördelar därför ansvaret för att synliggöra, ifrågasätta och utmana denna strukturerande princip och dess utfall. Det ligger hos var och en som är en del av det sociala systemet.⁶⁹ För forskare som allt som oftast passerar som vita i det vardagliga (som jag själv), bör det innebära att ta ett politiskt och akademiskt ansvar för den privilegierade position som ett rasifierat kunskapssystem tillskriver dem. I det ingår en kritisk och reflexiv granskning av den egna situationen, men inte som inåtriktat reflexivt projekt, i och för sig självt, utan som ett sätt att genom de egna erfarenheterna öppna upp för viktiga och svåra frågeställningar.⁷⁰

Noter

- 1 Stefan Jonsson: *De andra: Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism*, Norstedts 1993.
- 2 Tidskriften *MANA* har haft återkommande artiklar och reportage om vithet och privilegier (se temanumren "Privilegier", nr 2006:1; och "Vithet", nr 2007:3). Ett annat exempel är Oivvio Polites bok *"White like me" - utvalda texter om rasism 1992-2007*, Danger Bay Press 2007 som samlar essäer skrivna under en 15-årsperiod. Det är en personlig skildring av vad rasismen i det svenska samhället och på sitt sätt också ett tidsdokument över hur debatten kring frågor om rasism har förts. I tidskriften *SLUT* har forskare och skribenter kritiskt granskat och lyft fram aspekter av vithet ur ett kombinerat postkolonialt och feministiskt perspektiv, se Lena Sawyers essä "White Laughter" i nr 2006:1 och Ylva Habels essä "Whiteness Swedish Style" i nr 2008:2.
- 3 Till exempel anordnade FI ett seminarium för att synliggöra vithet som norm vid Stockholm Pride 2007 och både vid Stockholm Pride och vid Uppsala Pride 2009 arrangerades ett liknande seminarium.
- 4 För centrala artiklar i den sk. intersektionalitetsdebatten se Nina Lykke: "Intersektionalitet - ett användbart begrepp för genusforskningen", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 2003:1; Paulina de los Reyes, Irene Molina och Diana Mulinari: "Intersektionalitet som teoretisk ram vs mångfaldsperspektivets tomma retorik", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 2003:3-4; Nina Lykke: "Mångfaldsfeminism inte detsamma som trendig politik", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 2003:3-4; Maria Carbin och Sofia Thornhill "Intersektionalitet - ett oanvändbart begrepp?", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, 2004:3; Nina Lykke: "Nya perspektiv på intersektionalitet. Problem och möjligheter", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift* 2005:2-3.
- 5 bell hooks: "Black Women. Shaping Feminist Theory", *The Black Feminist Reader*, Joy James och Tracey Denean Sharpley-Whiting (red.), Blackwell 2000, s. 131-145; se även Chandra Talpade Mohanty: *Feminism utan gränser - avkoloniserad teori, praktiserad solidaritet*, Tankekraft förlag 2003.
- 6 Kimberlé Williams Crenshaw: "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color", återpublicerad i *Kvinder, Køn og Forskning* 2006:2-3.
- 7 hooks 2000.
- 8 Se t. ex. *Maktens (o)lika förklädnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige. En festskrift till Wuokko Knocke*, Paulina de los Reyes, Irene Molina och Diana

- Mulinari (red.), Atlas 2002; Paulina de los Reyes och Diana Mulinari: *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över (o)jämlikheters landskap*, Liber 2005.
- 9 Se France Winddance Twine och Charles Gallagher: "The Future of Whiteness: a Map of the 'third Wave'", *Ethnic and Racial Studies* 2007:1, s. 4-24.
 - 10 David Delaney: "The Space That Race Makes", *Professional Geographer* 2002:1, s. 6-14; Mark McGuinness: "Geography matters? Whiteness and Contemporary Geography", *Area* 2000:2, s. 225-230.
 - 11 Pamela Perry: "White Means Never Having to Day Your Ethnic: Youth and the Construction of 'Culturerless' Identities", *Journal of Contemporary Ethnography* 2004:1, s. 56-91.
 - 12 Katarina Mattsson: "Vit rasism", *Rasism i Europa - kontinuitet och förändring*, Ingemar Lindberg och Katarina Mattsson (red.), Agora 2004.
 - 13 Katarina Mattsson: "Diskrimineringens andra ansikte - normerande svenskhet och 'det vita västerländska'", *Bortom vi och dom - teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*, Rapport av Utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering, Paulina de los Reyes och Masoud Kamali (red.), Fritzes, SOU 2005:41, s. 139-157; Philomena Essed: "Rasism och preferens för sammahet: Om kulturell kloning i vardagslivet", *Rasism i Europa - kontinuitet och förändring*, Katarina Mattsson och Ingemar Lindberg (red.), Agora 2004; Philomena Essed och David Theo Goldberg: "Cloning Cultures. The Social Injustices of Sameness.", *Ethnic and Racial Studies* 2002: 6, s. 1066-1082.
 - 14 Jesper Fundberg: "Osynlig vithet", *Invandrare och minoriteter* 2001:1; Jesper Fundberg: "Man föds inte vit, man blir det", *Mångfald i kulturlivet*, Oscar Pripp (red.), Mångkulturellt centrum 2004; Katarina Mattsson: "Vithetens symbolik och praktik", Artikel för integrationsverkets hemsida, www.sverigemotrasism.nu, 2003.
 - 15 Tefahuney Mekonnen: *Imag(in)ing the Other(s). Migration, Racism and the Discursive Constructions of Migrants*, Uppsala universitet, Geografiska regionstudier 34 1998; Lena Sawyer: *Black and Swedish: Racialization and the Cultural Politics of Belonging in Stockholm, Sweden*, University of California 2000.
 - 16 Mattsson 2004; Mattsson 2005.
 - 17 Se Sawyer 2000; Mattsson 2004.
 - 18 Catrin Lundström: *Svenska latinas: ras, klass och kön i svenskhetens geografi*, Makadam förlag 2007.
 - 19 Tobias Hübinette och Carina Tigervall: *Adoption med förhinder: samtal med adopterade och adoptivföräldrar om vardagsrasism och etnisk identitet*, Mångkulturellt centrum 2008.
 - 20 Mattsson 2005.
 - 21 Katarina Mattsson och Katarina Pettersson: "Crowning Miss Sweden - National Constructions of White Femininity", *NORA - Nordic Journal of Women's Studies* 2007:4, s. 233-245.
 - 22 Katarina Mattsson och Katarina Pettersson: "Fröken Sverige i folkhemmet - ideal svensk kvinnlighet på 1950-talet", *Feministiska interventioner. Berättelser om och från en annan värld*, Kerstin Sandell och Diana Mulinari (red.), Atlas 2006, s. 270-303.
 - 23 Katarina Mattsson: "Klonad skönhet - Fröken Sverige och andra 'missar' i kritisk belysning", *...Och likväl rör det sig. Genusrelationer i förändring*, Gunnel Forsberg och Christina Grenholm (red.), Karlstad University Press 2005, s. 191-202.
 - 24 Se t. ex. Ylva Brune: *Nyheter från gränsen. Tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Göteborgs universitet 2004; Anna Bredström: "Manskulinitet och kamp om nationella arenor. Reflektioner kring bilden av 'invandrar-killar' i svenska media", *Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige. En festskrift till Wuokko Knocke*, Paulina de los Reyes, Irene Molina och Diana Mulinari (red.), 2002, s. 182-206; Lena Grip: *Mediernas syn på*

- De Andra: en medieanalytisk studie i samband med mordet på Fadime*, Institutionen för samhällsvetenskap, Avdelningen för geografi och turism, Karlstads universitet 2002.
- 25 Anna Lundstedt: *Vit governmentalitet: "invandrarkvinnor" och textilhantverk - en diskursanalys*, Göteborgs universitet 2005.
- 26 Hanna Wikström: *(O)möjliga positioner. Familjer från Iran & postkoloniala reflektioner*, Göteborgs universitet 2007.
- 27 Paulina de los Reyes: "Det problematiska systemskapet", *Genushistoria: en historio-grafisk exposé*, Christina Carlsson Wetterberg och Anna Jansdotter (red.), Studentlitteratur 2004, s. 189-207.
- 28 de los Reyes och Mulinari 2005.
- 29 bell hooks: *Black Looks - Race and Representation*, South End Press 1992; Sara Ahmed: *Strange Encounters. Embodied Others in Post-Coloniality*, Routledge 2000.
- 30 Anna Bredström: *Safe Sex, Unsafe Identities. Intersections of 'Race', Gender and Sexuality in Swedish HIV/AIDS Policy*, Linköpings universitet 2008.
- 31 Anne McClintock: *Imperial Leather. Race, Gender and Sexuality in the colonial contest*, Routledge 1995; se även Ania Loomba: *Kolonialism/Postkolonialism: en introduktion till ett forskningsfält*, Tankekraft förlag 2006.
- 32 Tesfahuney Mekonnen: "Globaliserad apartheid", *Sverige och de Andra - Postkoloniala perspektiv*, Michael McEachrane och Louis Faye (red.), Natur och Kultur 2001, s. 187-215.
- 33 Lena Sawyer: "Makt, vithet och afrikansk dans", *Feministiska interventioner. Berättelser om och från en annan värld*, Kerstin Sandell och Diana Mulinari (red.), Atlas 2006, s. 175-199.
- 34 hooks 1992.
- 35 Sawyer 2006, s. 186-187.
- 36 hooks 1992, s. 23.
- 37 Maria Eriksson Baaz: "Biståndet och partnerskapets problematik", *Sverige och de Andra - Postkoloniala perspektiv*, Michael McEachrane och Louis Faye (red.), Natur och Kultur 2001, s. 159-186, citat från s. 167; se även Maria Eriksson Baaz: *The White Wo/Man's Burden in the Age of Partnership: a Postcolonial Reading of Identity in Development Aid*, Göteborgs universitet 2002, s. 210.
- 38 Jfr Ruth Frankenberg: *Displacing Whiteness. Essays in Social and Cultural Criticism*. Duke University Press 1997.
- 39 Sara Ahmed: *The Cultural Politics of Emotion*, Edinburgh University Press 2004.
- 40 hooks 2000; Mohanty 2003.
- 41 Hazel V. Carby: "White Woman Listen! Black feminism and the boundaries of sisterhood", *Black British Feminism: a Reader*, Heidi Safa Mirza (red.), Routledge 1997, s. 45-53.
- 42 Carby 1997.
- 43 Ruth Frankenberg: *White women, race Matters. The Social Construction of Whiteness*, University of Minnesota Press 1993, s. 1.
- 44 Jfr Floya Anthias: "Where Do I Belong? Narrating Collective Identity and Translocational Positionality", *Ethnicities* 2002:4, s. 491-514.
- 45 Frankenberg 1993, s. 236-7.
- 46 Peter Jackson: "Constructions of 'Whiteness' in the Geographical Imagination", *Area* 1998:2, s. 99-106; se även Peggy McIntosh: "White Privilege. Unpacking the Invisible Knapsack", *White Privilege. Essential Readings on the Other Side of Racism*, Paula Rothenberg (red.), Worth Publishers 2005; Mattsson, 2004.
- 47 Raka Shome: "White Femininity and the Discourse of the Nation: Re/membering Princess Diana", *Feminist Media Studies*, 2001:3, s.323.
- 48 Shome 2001.
- 49 R. W. Connell: *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*, Stanford University Press 1987; R. W. Connell: *Masculinities*, University of California Press 1995.
- 50 Alison Blunt: *Travel, gender, and imperialism. Mary Kingsley and West Africa*, Guilford Press 1994.

- 51 Moa Matthis: "Från Temple till Thorvall", *Sverige och de Andra - Postkoloniala perspektiv*, Michael McEachrane och Louis Faye (red.), Natur och Kultur 2004, s. 49-76.
- 52 Carrie Crenshaw: "Resisting Whiteness' Rhetorical Silence", *Western Journal of Communication* 1997:3, s. 253-278.
- 53 David S. Owen: "Towards a Critical Theory of Whiteness", *Philosophy and Social Criticism* 2007:2, s. 203-222.
- 54 Owen 2007.
- 55 Connell 1995.
- 56 France Winddance Twine: "Brown Skinned White Girls : Class, culture and the Construction of White Identity in Sub-urban Communities", *Gender, Place and Culture* 1996:2, s. 205-224.
- 57 Twine och Gallagher 2007, s. 6.
- 58 Twine och Gallagher 2007, s. 6.
- 59 Se Alastair Bonnett: "Who Was White? The Disappearance of Non-European White Identities and the Formation of European Racial Whiteness", *Ethnic and Racial Studies* 1998:6; Alastair Bonnett: *White Identities. Historical and International Perspectives*, Prentice Hall 2000.
- 60 Ahmed 2000.
- 61 Ahmed 2000.
- 62 Kalpana Sheshadri-Crooks: *Desiring Whiteness. A Lacanian Analysis of Race*, Routledge 2000; Katarina Mattsson: "Not me, Yet part of Me - Destablizing the Silence of Visual Whiteness", *Body Claims*, Janne Bromseth, Lisa Folkmarsson Käll och Katarina Mattsson (red.), Crossroads of Knowledge 9, Centre for Gender Research, Uppsala University 2009, s. 134-153.
- 63 Sheshadri-Crooks 2000, s. 19.
- 64 Sheshadri-Crooks 2000, s. 3.
- 65 Judith Butler: *Könet brinner!*, Tiina Rosenberg (texturval), Natur och Kultur 2005, s. 35-55.
- 66 Se Jackson 1998, som varnade för detta när vithet blev populärt i brittisk forskning på 90-talet.
- 67 Se de los Reyes, Molina och Mulinari 2002.
- 68 Se Owen 2007.
- 69 Se Owen 2007.
- 70 Se Mattsson 2009, för ett sådant försök att ta akademiskt och analytiskt ansvar.

Nyckelord

Genusvetenskap, kritiska vithetsstudier, intersektionalitet, genus och rasifiering

Katarina Mattsson

Centrum för genusvetenskap
Uppsala universitet
Box 634
751 26 Uppsala
katarina.mattsson@gender.uu.se